

การเปลี่ยนแปลงของคำบุรุษสรรพนามในสมัยต่าง ๆ

คำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปดังนี้

๓.๑ การเปลี่ยนแปลงคำการปรากฏของคำบุรุษสรรพนามในสมัยต่าง ๆ

๓.๑.๑ คำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยสุโขทัย

คำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยสุโขทัยมีทั้งสิ้น ๓๐ คำ แบ่งเป็น

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๑ เอกพจน์ ๘ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม กู กูชา
ข้า ข้าพเจ้า ข้าพระเจ้า ข้าพระบาท ข้าพระพุทธเจ้า ข้าพระองค์ เรา พหูพจน์
๔ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม กู กูชา กูข้าพเจ้า เรา และทวิพจน์ ๑ คำ ได้แก่
บุรุษสรรพนาม เมื่อ

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๒ เอกพจน์ ๓ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม เกลอ
เจ้า ชาวเจ้า ท่าน พระองค์ พระองค์เจ้า มิ่ง และพหูพจน์ ๓ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม
ชาวเจ้า กู กูชาวเจ้า

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๓ เอกพจน์ ๔ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม ตน ท่าน
ขี พระองค์ พระองค์เจ้า พระองค์ท่าน เพื่อน มัน พหูพจน์ ๓ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม
เขา เจ้า ชาวเจ้า และทวิพจน์ ๑ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม ขา

ดังตารางแสดงคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในสมัยสุโขทัยต่อไปนี้

---

* คำบุรุษสรรพนามทุกบุรุษและทุกพจน์ในสมัยสุโขทัยเมื่อรวมกันแล้วจะมี
จำนวน ๓๖ คำ แต่ควยเหตุที่มีคำที่เป็นไต่ทั้งบุรุษที่ ๒ และบุรุษที่ ๓ อยู่ ๕ คำ ได้แก่
บุรุษสรรพนาม เจ้า ชาวเจ้า ท่าน พระองค์ พระองค์เจ้า และมีคำที่เป็นไต่ทั้งเอกพจน์และ
พหูพจน์อยู่ ๑ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม เรา จำนวนบุรุษสรรพนามในสมัยสุโขทัยจึงมี
เพียง ๓๐ คำ

ตารางที่ ๑ ตารางแสดงคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยสุโขทัย

ลำดับที่	คำบุรุษสรรพนาม	บุรุษ			พจน์*		
		บุรุษที่ ๑	บุรุษที่ ๒	บุรุษที่ ๓	เอกพจน์	พหูพจน์	ทวิพจน์
๑	กู	✓			✓		
๒	กูชา	✓			✓		
๓	เกสอ		✓		✓		
๔	ชา			✓			✓
๕	ชา	✓			✓		
๖	ชาพเจ้า	✓			✓		
๗	ชาพระเจ้า	✓			✓		
๘	ชาพระบาท	✓			✓		
๙	ชาพระพุทธรเจ้า	✓			✓		
๑๐	ชาพระองค์	✓			✓		
๑๑	เขา			✓		✓	
๑๒	เจ้า			✓	✓	✓	
๑๓	ชาวเจ้า		✓	✓		✓	
๑๔	ทน			✓	✓	✓	
๑๕	กู	✓				✓	
๑๖	กูชา	✓				✓	
๑๗	กูชาพเจ้า	✓				✓	
๑๘	กูชาพระเจ้า	✓				✓	
๑๙	ทาน		✓	✓	✓		
๒๐	ธ			✓	✓		
๒๑	เมื่อ	✓					✓
๒๒	พระองค์		✓	✓	✓		
๒๓	พระองค์เจ้า		✓	✓	✓		

* คำบุรุษสรรพนามที่มีพจน์เป็นเอกพจน์หรือพหูพจน์ทุกสมัย ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับคำแวดล้อม

ลำดับที่	คำบุรุษสรรพนาม	บุรุษ			พจน์		
		บุรุษที่ ๑	บุรุษที่ ๒	บุรุษที่ ๓	เอกพจน์	พหูพจน์	ทวิพจน์
๒๔	พระองค์ท่าน			✓	✓		
๒๕	เพื่อน			✓	✓		
๒๖	มัน			✓	✓	✓	
๒๗	มัน		✓		✓		
๒๘	เรา	✓			✓	✓	
๒๙	ผู้		✓			✓	
๓๐	ผู้ช่าวเจ้า		✓			✓	

๓.๑.๒ คำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยอยุธยา

คำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยอยุธยามีทั้งสิ้น ๒๔ คำ แบ่งเป็น

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๑ เอกพจน์ ๔ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม ข้า
ข้า ข้าพเจ้า ข้าพระเจ้า ข้าพระพุทธเจ้า โยม เรา อาตมาภาพ พหูพจน์
๖ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม ราชการ ข้าพเจ้า ข้าพระพุทธเจ้า ทู เรา อีตโน และ
ทวิพจน์ ๑ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม เนื้อ

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๒ เอกพจน์ ๕ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม ทัว ท่าน
พระองค์ พระองค์ ทาน มั่น พหูพจน์ ๒ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม ท่าน มิ่ง

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๓ เอกพจน์ ๖ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม เจ้าคุณ
ท่าน ข เขอ พระองค์ ลนเกล้า พหูพจน์ ๒ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม เขา ชาวเจ้า
และทวิพจน์ ๑ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม เขา

ดังตารางแสดงคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในสมัยอยุธยาต่อไปนี้

คำบุรุษสรรพนามทุกบุรุษและทุกพจน์ในสมัยอยุธยาเมื่อรวมกันแล้วมีจำนวน
๓๐ คำ แต่ควยเหตุที่มีคำที่เป็นไค้ทั้งบุรุษที่ ๒ และบุรุษที่ ๓ อยู่ ๒ คำ ได้แก่บุรุษ
สรรพนาม ท่าน พระองค์ และมีคำที่เป็นไค้ทั้งเอกพจน์และพหูพจน์อยู่ ๔ คำ ได้แก่
บุรุษสรรพนาม ราชการ ข้าพเจ้า เรา ท่าน จำนวนคำบุรุษสรรพนามในสมัย อยุธยา
จึงมีเพียง ๒๔ คำ

ตารางที่ ๒ ตารางแสดงคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในสมัยอยุธยา

ลำดับที่	คำบุรุษสรรพนาม	บุรุษ			พจน์		
		บุรุษที่ ๑	บุรุษที่ ๒	บุรุษที่ ๓	เอกพจน์	พหูพจน์	ทวิพจน์
๑๑	ข้า			✓			✓
๒๒	ข้าฯ	✓			✓		
๓๓	ข้า	✓					
๔๔	ข้าพเจ้า	✓					
๕๕	ข้าพระเจ้า	✓					
๖๖	ข้าพระพุทธเจ้า	✓					
๗๗	เขา			✓		✓	
๘๘	เจ้าคุณ			✓	✓		
๙๙	ชาวเขา			✓		✓	
๑๐	ท้าว		✓		✓		
๑๑	ท้าว	✓				✓	
๑๒	ท้าว		✓	✓	✓	✓	
๑๓	ท้าว			✓	✓		
๑๔	ท้าว			✓	✓		
๑๕	ท้าว	✓					✓
๑๖	พระองค์		✓	✓			
๑๗	พระองค์ท่าน		✓	✓			
๑๘	มัน			✓	✓		
๑๙	มัน		✓			✓	
๒๐	โงม						
๒๑	เรา	✓			✓	✓	
๒๒	ลนเกล้า			✓	✓		
๒๓	อัคน	✓					
๒๔	อาคณาภ	✓			✓		

๓.๑.๓ คำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓

คำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓ มีทั้งสิ้น

๓๕ คำ แบ่งเป็น

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๑ เอกพจน์ ๑๗ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม
กระหม่อมฉัน กู เกลากระหม่อมฉัน ข้า ข้า ข้าพเจ้า ข้าพะเจ้า ข้าพระเจ้า
ข้าพระพุทธเจ้า ข้าพระพุทธีเจ้า ข้าพระองค์ คตินัน พอ พี่ รูป เรา อาคมาภาพ
พหูพจน์ ๖ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม ข้าพเจ้า ข้าพระพุทธเจ้า ข้าพระพุทธิเจ้า เรา
อาคมาภาพ อาคมาภาพ

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๒ เอกพจน์ ๔ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม เจ้า
เจ้าคุณ ท้าว ท่าน พระคุณเจ้า พระองค์ พอ มิ่ง เอ็ง พหูพจน์ ๓ คำ ได้แก่บุรุษ
สรรพนาม เจ้า ท่าน สู้

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๓ เอกพจน์ ๔ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม เขา ท่าน เขอ
ฝ่าละอองพระบาท พระองค์ มัน ละอองพระบาท ลนเกล้าฯ ลนเกล้าฯนกระหม่อม
พหูพจน์ ๒ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม เขา มัน

กึ่งตารางแสดงคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓
ต่อไปนี้

---

* คำบุรุษสรรพนามทุกบุรุษและทุกพจน์ในสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓
เมื่อรวมกันแล้วจะมีจำนวน ๘๖ คำ แต่ควยเหตุที่มีคำที่เป็นไค้บุรุษที่ ๑ และบุรุษที่ ๒
อยู่ ๑ คำ ไค้แก่บุรุษสรรพนาม พอ คำที่เป็นไค้ทั้งบุรุษที่ ๒ และบุรุษที่ ๓ อยู่ ๒ คำ ไค้แก่
บุรุษสรรพนาม ท่าน พระองค์ และมีคำที่เป็นไค้ทั้งเอกพจน์และพหูพจน์อยู่ ๔ คำ ไค้แก่
บุรุษสรรพนาม ข้าพเจ้า ข้าพระพุทธเจ้า เขา เจ้า ท่าน มัน เรา อาคมาภาพ
จำนวนคำบุรุษสรรพนามในสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓ จึงมีเพียง ๓๕ คำ

ตารางที่ ๓ ตารางแสดงคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓

ลำดับที่	คำบุรุษสรรพนาม	บุรุษ			พจน์		
		บุรุษที่ ๑	บุรุษที่ ๒	บุรุษที่ ๓	เอกพจน์	พหูพจน์	ทวิพจน์
๑	กระหม่อมฉัน	✓			✓		
๒	กู	✓			✓		
๓	เกล้ากระหม่อมฉัน	✓			✓		
๔	ข้า	✓			✓		
๕	ข้าอา	✓			✓		
๖	ข้าพเจ้า	✓			✓		
๗	ข้าพะเจ้า	✓			✓	✓	
๘	ข้าพระเจ้า	✓			✓		
๙	ข้าพระพุทธรเจ้า	✓			✓		
๑๐	ข้าพระพุทธรเจ้า	✓			✓		
๑๑	ข้าพระพุทธรเจ้า	✓				✓	
๑๒	ข้าพระองค์	✓			✓		
๑๓	เขา			✓	✓	✓	
๑๔	เจ้า		✓		✓	✓	
๑๕	เจ้าคุณ		✓		✓		
๑๖	กิดัน	✓			✓		
๑๗	คิ้ว		✓		✓		
๑๘	ทาน		✓	✓	✓	✓	
๑๙	เธอ			✓	✓		
๒๐	ฝ่าละอองพระบาท			✓	✓		
๒๑	พระคุณเจ้า		✓		✓		
๒๒	พระองค์		✓	✓	✓		
๒๓	พ่อ		✓		✓		
๒๔	พี่	✓	✓		✓		

ลำดับที่	คำบุรุษสรรพนาม	บุรุษ			พจน์		
		บุรุษที่ ๑	บุรุษที่ ๒	บุรุษที่ ๓	เอกพจน์	พหูพจน์	ทวิพจน์
๒๕	มัน			✓	✓	✓	
๒๖	มัน		✓			✓	
๒๗	รูป	✓			✓		
๒๘	เรา	✓			✓		
๒๙	ละของพระบาท " " "			✓	✓		
๓๐	สนเกล้าฯ " " "			✓	✓		
๓๑	สนเกล้าสนกระหม่อม			✓	✓		
๓๒	ผู้		✓			✓	
๓๓	อาตมาบาท	✓				✓	
๓๔	อาตมาบาท	✓			✓	✓	
๓๕	เฝ้า		✓		✓		

๓.๑.๔ คำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗

คำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗ มีทั้งสิ้น ๖๗ คำ* แบ่งเป็น

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๑ เอกพจน์ ๔๐ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม กระผม กระหม่อมฉัน กัน เกล็ด กู เกล้า เกล้ากระผม เกล้ากระหม่อม เกล้าผม ข้า ข้าเจ้า ข้าพเจ้า ข้าพระเจ้า ข้าพระพุทธเจ้า ข้าพระองค์ ฉัน ดิฉัน คิฉัน คุณ คุณข้า ไต่เท้า ที่ล่าง น้อง ในหลวง บ่าว ผม พี่ แม่ รูป เรา ลูก หลู หม่อม หม่อมฉัน หลาน อ้าว อาตมา อาตมาภาพ อิดฉัน อีฉัน และพหูพจน์ ๒ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม ข้าพเจ้า เรา

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๒ เอกพจน์ ๒๔ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม แก ไก คุณ คุณนาย เจ้า เจ้าคุณ ตัว ไต่เท้า ไต่ฝ่าละอองธุลีพระบาท ท่าน เชอ น้อง นาย ฝ่าพระบาท พระองค์ พ่อ เพื่อน มิ่ง แม่ ล้อ ลูก สู้ เส็จ หนู หม่อม หล่อน หลาน เอ็ง และพหูพจน์ ๑ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม ท่าน

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๓ เอกพจน์ ๒๐ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม เขา คุณ คุณนาย เจ้าคุณ ท่าน ที่มัน หลูกระหม่อม เชอ น้อง ในหลวง พระองค์ พี่ มัน แม่ เส็จ หนู หมอฉัน หม่อม หล่อน หาบน และพหูพจน์ ๒ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม เขา มัน

กึ่งตารางแสดงคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗ คือไปนี้

* คำบุรุษสรรพนามทุกบุรุษและทุกพจน์ในสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗ เมื่อรวมกันแล้วจะมีจำนวน ๕๓ คำ แต่ด้วยเหตุที่มีคำที่เป็นไต่ทั้งบุรุษที่ ๑ และบุรุษที่ ๒ อยู่ ๓ คำ ได้แก่ ไต่เท้า ลูก หลาน คำที่เป็นไต่ทั้งบุรุษที่ ๑ และบุรุษที่ ๓ มี ๑ คำ ได้แก่ ในหลวง คำที่เป็นไต่ทั้งบุรุษที่ ๒ และบุรุษที่ ๓ มี ๔ คำ ได้แก่ คุณ คุณนาย เจ้าคุณ ท่าน เชอ พระองค์ เส็จ หม่อม หล่อน คำที่เป็นไต่ทั้งบุรุษที่ ๑, บุรุษที่ ๒, บุรุษที่ ๓ มี ๔ คำ ได้แก่ น้อง แม่ หนู หม่อม และมีคำที่เป็นไต่ทั้ง เอกพจน์และพหูพจน์อยู่ ๕ คำ ได้แก่ ข้าพเจ้า เขา ท่าน มัน เรา จำนวนคำบุรุษสรรพนามในสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗ จึงมีเพียง ๖๗ คำ.

ตารางที่ ๔ ตารางแสดงคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗

ลำดับที่	คำบุรุษสรรพนาม	บุรุษ			พจน์		
		บุรุษที่ ๑	บุรุษที่ ๒	บุรุษที่ ๓	เอกพจน์	พหูพจน์	วิพจน์
๑	กระผม	✓			✓		
๒	กระหม่อมฉัน	✓			✓		
๓	ฉัน	✓			✓		
๔	เกดอ		✓		✓		
๕	กู	✓			✓		
๖	เกลา	✓			✓		
๗	เกลากระผม	✓			✓		
๘	เกลากระหม่อม	✓			✓		
๙	เกลาผม	✓			✓		
๑๐	แก		✓		✓		
๑๑	โก		✓		✓		
๑๒	ข้า	✓			✓		
๑๓	ข้าเงา	✓			✓		
๑๔	ข้าทเงา	✓			✓	✓	
๑๕	ข้าพระเงา	✓			✓		
๑๖	ข้าพระพุทธรเงา	✓			✓		
๑๗	ข้าพระองค์	✓				✓	
๑๘	เขา			✓	✓	✓	
๑๙	คุณ		✓	✓	✓		
๒๐	คุณนาย		✓	✓	✓		
๒๑	เงา		✓		✓		
๒๒	เงาคคุณ		✓	✓	✓		
๒๓	ฉัน	✓			✓		
๒๔	ก็ฉัน	✓			✓		

ลำดับที่	คำมูลสรรพนาม	บุรุษ			พจน์		
		บุรุษที่ ๑	บุรุษที่ ๒	บุรุษที่ ๓	เอกพจน์	ทวิพจน์	หวิพจน์
๒๕	ฉัน	✓			✓		
๒๖	ทัว		✓		✓		
๒๗	กู	✓			✓		
๒๘	กูชา	✓			✓		
๒๙	โตเทหา	✓	✓		✓		
๓๐	โตฝ่าละอองธุลีพระบาท		✓		✓		
๓๑	ทาน		✓	✓	✓	✓	
๓๒	ทอน			✓	✓		
๓๓	ทิดาง	✓			✓		
๓๔	ทูลกระหมอม			✓	✓		
๓๕	เทอ		✓	✓	✓		
๓๖	นอง	✓	✓	✓	✓		
๓๗	นาย		✓		✓		
๓๘	ในหลวง	✓		✓	✓		
๓๙	บาว	✓			✓		
๔๐	ดม	✓			✓		
๔๑	ฝ่าพระบาท		✓		✓		
๔๒	พระองค์		✓	✓	✓		
๔๓	พอ		✓		✓		
๔๔	พี่	✓		✓	✓		
๔๕	เพื่อน		✓		✓		
๔๖	มัน			✓	✓	✓	
๔๗	มัน		✓		✓		

ลำดับที่	คำคุณศัพท์	บุรุษ			พจน์		
		บุรุษที่ ๑	บุรุษที่ ๒	บุรุษที่ ๓	เอกพจน์	ทวิพจน์	หวิพจน์
๔๘	แม่	✓	✓	✓	✓		
๔๙	ปู่	✓			✓		
๕๐	เภา	✓			✓	✓	
๕๑	สื่อ		✓		✓		
๕๒	ลูก	✓	✓		✓		
๕๓	สู		✓		✓		
๕๔	เสก		✓	✓	✓		
๕๕	หนู	✓			✓		
๕๖	หมอน			✓	✓		
๕๗	หมอม		✓	✓	✓		
๕๘	หมอมัน	✓			✓		
๕๙	หลอน		✓	✓	✓		
๖๐	หลาน	✓	✓		✓		
๖๑	หามน			✓	✓		
๖๒	ข้าว	✓			✓		
๖๓	อาตมา	✓			✓		
๖๔	อาตมาภาท	✓			✓		
๖๕	อิจัน	✓			✓		
๖๖	อิจัน	✓			✓		
๖๗	เอ็ง		✓		✓		

๓.๑.๕ การเปลี่ยนแปลงคำการปรากฏของคำบุรุษสรรพนามตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗

๓.๑.๕.๑ คำบุรุษสรรพนามที่เริ่มปรากฏในสมัยสุโขทัยและพบแต่ในข้อมูลสมัยสุโขทัยเท่านั้น มี ๖ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม กูชา ข้าพระบาท ทน กูชาพระเจ้า พระองค์เจ้า และสูชาวเจ้า

๓.๑.๕.๒ คำบุรุษสรรพนามที่เริ่มปรากฏในสมัยสุโขทัยและพบในข้อมูลตลอดมาจนถึงสมัยอยุธยา มี ๓ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม ชา ชาวเจ้า และเมื่อ

๓.๑.๕.๓ คำบุรุษสรรพนามที่เริ่มปรากฏในสมัยสุโขทัยและพบในข้อมูลตลอดมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗ มี ๘ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม ข้าพเจ้า ข้าพระเจ้า ข้าพระพุทธรเจ้า เขา ท่าน พระองค์ มัน มึง เรา

๓.๑.๕.๔ คำบุรุษสรรพนามที่เริ่มปรากฏในสมัยอยุธยาและพบแต่ในข้อมูลสมัยอยุธยาเท่านั้น มี ๔ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม ข้า โยม ลนเกล้า อักโน

๓.๑.๕.๕ คำบุรุษสรรพนามที่เริ่มปรากฏในสมัยอยุธยาและพบในข้อมูลตลอดมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓ มี ๑ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม ข้า

๓.๑.๕.๖ คำบุรุษสรรพนามที่เริ่มปรากฏในสมัยอยุธยาและพบในข้อมูลตลอดมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗ มี ๔ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม เจ้าคุณ ทัว เชอ อาคมาภาพ

๓.๑.๕.๗ คำบุรุษสรรพนามที่เริ่มปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓ และพบแต่ในข้อมูลสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓ เท่านั้น มี ๘ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม เกลากระหม่อมฉัน ข้าพะเจ้า ข้าพระพุทธิเจ้า ข้าพระพุทธิเจ้า ฝ่าละอองพระบาท ละอองพระบาท ลนเกล้าฯ ลนเกล้าฯนกระหม่อม อาคมาภาพ

* คำบุรุษสรรพนามที่เริ่มปรากฏในสมัยสุโขทัยและพบตลอดมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓ ไม่มีในข้อมูล

๓.๑.๕.๔ คำบุรุษสรรพนามที่เริ่มปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาล
ที่ ๑-๓ และพบในข้อมูลตลอดมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗ มี ๗ คำ
ไค้แกบุรุษสรรพนาม กระหม่อมฉัน คีฉัน พระคุณเจ้า พ่อ พี่ รูป เอ็ง

๓.๑.๕.๕ คำบุรุษสรรพนามที่เริ่มปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาล
ที่ ๔-๗ มี ๓๕ คำ ไค้แกบุรุษสรรพนาม กระผม กัน เกลา เกลากระผม
เกลากระหม่อม เกลาผม แก โก ข้าเจ้า คุณ คุณนาย ฉัน คีฉัน ไค้เท่า ไค้ฝ่าละออง
ธุลีพระบาท ที่บน ที่ล่าง ทูลกระหม่อม นอง นาย ในหลวง บ่าว ผม ฝ่าพระบาท
แม่ ล้อ ลูก เส่จ้จ หนู หมอนี่ หม่อม หม่อมฉัน หลอน หลาน หาบ่น อ้าว อากมา
อฉัน อีฉัน

กึ่งตารางแสดงคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยต่างๆต่อไปนี้

ตารางที่ ๕ ตารางแสดงคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยต่าง ๆ

ลำดับที่	คำบุรุษสรรพนาม	สมัยต่าง ๆ ที่คำบุรุษสรรพนามปรากฏ			
		สุโขทัย	อยุธยา	รัตนโกสินทร์	
				ร. ๑-๓	ร. ๔-๗
๑	กระผม				✓
๒	กระหม่อมฉัน			✓	✓
๓	กั้น				✓
๔	กู	✓		✓	✓
๕	กูชา	✓			
๖	เกสอ	✓			✓
๗	เกลา				✓
๘	เกลากระผม				✓
๙	เกลากระหม่อม				✓
๑๐	เกลากระหม่อมฉัน			✓	
๑๑	เกลาผม				✓
๑๒	แก				✓
๑๓	ไก่อ				✓
๑๔	ชา	✓	✓		
๑๕	ชา	✓		✓	✓
๑๖	ชาา		✓		
๑๗	าชาา		✓	✓	
๑๘	ชาเงา				✓
๑๙	ชาพเงา	✓	✓	✓	✓
๒๐	ชาพะเงา			✓	
๒๑	ชาพระเงา	✓	✓	✓	✓

ลำดับที่	คำบงฺรพณนาม	สมัยต่าง ๆ ที่คำบงฺรพณนามปรากฏ			
		สุโขทัย	อยุธยา	รัตนโกสินทร์	
				ร. ๑-๓	ร. ๔-๗
๒๒	ข้าพระบาท	✓			
๒๓	ข้าพระพุทธรเจ้า	✓	✓	✓	✓
๒๔	ข้าพระพุทธรธิเจ้า			✓	
๒๕	ข้าพระพุทธีเจ้า			✓	
๒๖	ข้าพระองค์	✓		✓	✓
๒๗	เขา	✓	✓	✓	✓
๒๘	คุณ				✓
๒๙	คุณนาย				✓
๓๐	เจ้า	✓		✓	✓
๓๑	เจ้าคุณ		✓	✓	✓
๓๒	ฉัน				✓
๓๓	ชาวเจ้า	✓	✓		
๓๔	किन			✓	✓
๓๕	किन				✓
๓๖	ทน	✓			
๓๗	ทัว		✓	✓	✓
๓๘	ทู	✓	✓		✓
๓๙	ทูชา	✓			✓
๔๐	ทูชาพเจ้า	✓			
๔๑	ทูชาพระเจ้า	✓			
๔๒	ไทเทา				✓

ลำดับที่	คำบุรุษสรรพนาม	สมัยต่าง ๆ ที่คำบุรุษสรรพนามปรากฏ			
		สุโขทัย	อยุธยา	รัตนโกสินทร์	
				ร.๑-๓	ร.๔-๗
๔๓	ไต่ฝ่าละอองธุลีพระบาท				✓
๔๔	ทวน	✓	✓	✓	✓
๔๕	ที่บน				✓
๔๖	ที่ต่าง				✓
๔๗	ทูลกระหม่อม				✓
๔๘	ข	✓	✓		
๔๙	เขอ		✓	✓	✓
๕๐	นอง				✓
๕๑	นาย				✓
๕๒	ในหลวง				✓
๕๓	บาว				✓
๕๔	นม				✓
๕๕	เนื้อ	✓	✓		
๕๖	ฝ่าพระบาท				✓
๕๗	ฝ่าละอองพระบาท			✓	
๕๘	พระคุณเจ้า			✓	✓
๕๙	พระองค์	✓	✓	✓	✓
๖๐	พระองค์เจ้า	✓			
๖๑	พระองค์ท่าน	✓	✓		
๖๒	ทอ			✓	✓
๖๓	พี			✓	✓

ลำดับที่	คำบุรุษสรรพนาม	สมัยต่าง ๆ ที่คำบุรุษสรรพนามปรากฏ			
		สุโขทัย	อยุธยา	รัตนโกสินทร์	
				ร.๑-๓	ร.๔-๗
๖๘	เพื่อน	✓			✓
๖๕	มัน	✓	✓	✓	✓
๖๖	มัน	✓	✓	✓	✓
๖๗	แม่				✓
๖๘	โงม		✓		
๖๙	รูป			✓	✓
๗๐	เรา	✓	✓	✓	✓
๗๑	ละอองพระบาท			✓	
๗๒	สนเกล่า		✓		
๗๓	สนเกล่า			✓	
๗๔	สนเกล่าสนกระหม่อม			✓	
๗๕	ลือ				✓
๗๖	ลูก				✓
๗๗	ผู้	✓		✓	✓
๗๘	ผู้ชายเจ้า	✓			
๗๙	เสก				✓
๘๐	หนู				✓
๘๑	หมอน				✓
๘๒	หมอม				✓
๘๓	หมอมัน				✓
๘๔	หลอน				✓

ลำดับที่	คำบุรุษสรรพนาม	สมัยต่าง ๆ ที่คำบุรุษสรรพนามปรากฏ			
		สุโขทัย	อยุธยา	รัตนโกสินทร์	
				ร. ๑-๓	ร. ๔-๗
๘๕	หลาน				✓
๘๖	หลาน				✓
๘๗	อัครโน		✓		
๘๘	อัครโน				✓
๘๙	อาตมา				✓
๙๐	อาตมาภาพ			✓	
๙๑	อาตมาภาพ		✓	✓	✓
๙๒	อัครโน				✓
๙๓	อัครโน				✓
๙๔	เอ็ง			✓	✓

๓.๒ การเปลี่ยนแปลงค่านลักษณะของคำที่นำมาใช้เป็นบุรุษสรรพนามในสมัยต่าง ๆ
 คำที่นำมาใช้เป็นบุรุษสรรพนามในสมัยต่าง ๆ มีลักษณะแตกต่างกันในแต่ละ
 ระยะเวลา ดังนี้

๓.๒.๑ ลักษณะของคำบุรุษสรรพนามที่ปรากฏในข้อมูลสมัยสุโขทัย

๓.๒.๑.๑ ยืมคำจากภาษาอื่น

มีคำซึ่งอาจยืมจากภาษาเขมร ๑ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม "เกลอ"
 และมีคำซึ่งอาจยืมมาจากภาษามลายูหรือจีน ๑ คำ ได้แก่คำบุรุษสรรพนาม "กู"

๓.๒.๑.๒ ประสมคำ

มีคำประสม ๕ คำ ได้แก่คำบุรุษสรรพนาม ข้าพระเจ้า ข้าพระบาท
 ข้าพระพุทธเจ้า ข้าพระองค์ และชาวเจ้า คำประสมส่วนใหญ่มีความหมายเปรียบเทียบ

๓.๒.๑.๓ ซ่อนคำ

มีคำซ่อน ๗ คำ ได้แก่คำบุรุษสรรพนาม กูชา กูชา กูชาพระเจ้า
 กูชาพระเจ้า พระองค์เจ้า พระองค์ทาน และสูชาวเจ้า

๓.๒.๒ ลักษณะของคำบุรุษสรรพนามที่เริ่มปรากฏในข้อมูลสมัยอยุธยา

๓.๒.๒.๑ ยืมคำจากภาษาอื่น

มีคำยืมจากภาษาบาลี ๒ คำ ได้แก่คำบุรุษสรรพนาม อทิน และ
 อาตมาภาพ และมีคำซึ่งอาจยืมจากภาษาเขมร ๑ คำ ได้แก่คำบุรุษสรรพนาม โยม

---

* ในสมัยสุโขทัยมีคำบุรุษสรรพนาม เกลอ คำนี้ตรงกับคำว่า เกลือ ในภาษา
 เขมร ผู้บางคนเชื่อว่าคำว่า เกลอ ยืมมาจากภาษาเขมร แต่บางคนเชื่อว่าเป็น
 คำไทยที่เขมรยืมไป

** เมื่อมีคำบุรุษสรรพนามซ่อนกัน ๒ คำ ถือเป็นคำซ่อน

๓.๒.๒.๒ ยอคำเดิม

มีการใช้คำบุรุษสรรพนามยอ ๒ คำ ได้แก่ คำบุรุษสรรพนาม ข้าฯ ข้า

๓.๒.๓ ลักษณะของคำบุรุษสรรพนามที่เริ่มปรากฏในข้อมูลสมัยรัตนโกสินทร์
รัชกาลที่ ๑-๓

๓.๒.๓.๑ ประสมคำ

มีคำประสม ๒ คำ ได้แก่ คำบุรุษสรรพนาม กระหม่อมฉัน เกล้ากระหม่อมฉัน
พระคุณเจ้า ฝ่าละอองพระบาท ละอองพระบาทและदनเกล้าदनกระหม่อม นอกจากนี้
ยังมีคำว่า ดนเกล้า ซึ่งอาจยอมาจาก ดนเกล้าदनกระหม่อม

๓.๒.๓.๒ นำคำชนิคอื่นมาใช้เป็นบุรุษสรรพนาม

มีการนำคำนามซึ่งบอกความสัมพันธ์ทางเครือญาติมาใช้เป็นคำบุรุษสรรพนาม
๓ คำ ได้แก่ คำบุรุษสรรพนาม พ่อ พี่ แม่

๓.๒.๔ ลักษณะของคำบุรุษสรรพนามที่เริ่มปรากฏในข้อมูลสมัยรัตนโกสินทร์
รัชกาลที่ ๔-๗

๓.๒.๔.๑ ยืมคำจากภาษาอื่น

มีคำยืมจากจีน ๒ คำ ได้แก่ คำบุรุษสรรพนาม ลือ อิว และมีคำยืมภาษาบาลี
๑ คำ ได้แก่ คำบุรุษสรรพนาม อาตมา

๓.๒.๔.๒ ประสมคำ

มีคำประสม ๔ คำ ได้แก่ คำบุรุษสรรพนาม เกล้ากระผม เกล้ากระหม่อม
เกล้าผม คุณนาย ไทเท่า ไทฝ่าละอองธุลีพระบาท ทูลกระหม่อม ฝ่าพระบาท

๓.๒.๔.๓ ยอคำเดิม

มีคำบุรุษสรรพนามยอ ๓ คำ ได้แก่ คำบุรุษสรรพนาม เกล้า ในหลวง หม่อม

* เครื่องหมาย ๗ แสดงว่าเป็นคำยอ แต่ไม่ทราบแน่ชัดว่ายอมาจากคำใด

๓.๒.๔.๔ นำคำชนิดอื่นมาใช้เป็นคำบุรุษสรรพนาม

มีค่านามซึ่งบอกความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ๔ คำ มาใช้เป็นคำบุรุษสรรพนาม
ได้แก่คำบุรุษสรรพนาม นาย บ่าว ลูก หลาน

จะเห็นว่า มีบุรุษสรรพนามที่เป็นคำซ้อนในสมัยสุโขทัย แต่ได้เลิกใช้ไปในสมัย
อยุธยา คำบุรุษสรรพนามที่ย่อคำเดิมเริ่มมีใช้ในสมัยอยุธยา คำบุรุษสรรพนามที่ยืมจาก
ภาษาบาลีก็เริ่มมีในสมัยอยุธยา คำบุรุษสรรพนามที่ยืมจากภาษาจีนเริ่มมีในสมัยรัตน
โกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗ และคำบุรุษสรรพนามที่นำคำชนิดอื่นมาใช้ เริ่มมีในสมัยรัตน
โกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓

๓.๓ การเปลี่ยนแปลงค่านามการใช้คำบุรุษสรรพนามในสมัยต่าง ๆ

๓.๓.๑ บุรุษของคำบุรุษสรรพนาม

๓.๓.๑.๑ คำบุรุษสรรพนามทุกสมัยแบ่งได้เป็นคำบุรุษสรรพนาม
บุรุษที่ ๑ บุรุษที่ ๒ และบุรุษที่ ๓ และในแต่ละสมัยจะมีคำบุรุษสรรพนามบุรุษที่ ๒
จำนวนหนึ่งซึ่งซ้ำกับคำสรรพนามบุรุษที่ ๓ ดังนี้

สมัยสุโขทัยมีบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๒ และบุรุษที่ ๓ ซ้ำกันจำนวน ๕ คำ
ได้แก่คำบุรุษสรรพนาม เจ้า ชาวเจ้า ทาน พระองค์ พระองค์เจ้า

สมัยอยุธยา มีบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๒ ซ้ำกับบุรุษที่ ๓ จำนวน ๒ คำ ได้แก่
คำบุรุษสรรพนาม ทาน และ พระองค์

สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓ มีบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๒ ซ้ำกับบุรุษที่ ๓
จำนวน ๒ คำ ได้แก่คำบุรุษสรรพนาม ทาน พระองค์

สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗ มีบุรุษสรรพนามบุรุษที่ ๒ ซ้ำกับบุรุษที่ ๓
จำนวน ๕ คำ ได้แก่คำบุรุษสรรพนาม คุณ คุณนาย เจ้าคุณ ทาน เชอ พระองค์
เสกัจ หม่อม และ หลอน

๓.๓.๑.๒ คำบุรุษสรรพนามบางคำมีการเปลี่ยนแปลงบุรุษไปในสมัย
ต่าง ๆ มี ๑ คำ ได้แก่คำบุรุษสรรพนาม เจ้า

คำบุรุษสรรพนาม เจ้า ในสมัยสุโขทัยใช้เป็นบุรุษที่ ๓ แต่ในสมัยอยุธยา และรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓ ใช้เป็นบุรุษที่ ๒

๓.๓.๒ พจน์ของคำบุรุษสรรพนาม

๓.๓.๒.๑ ในสมัยสุโขทัย และอยุธยา มีคำบุรุษสรรพนาม เอกพจน์ พหูพจน์ และทวิพจน์ แต่ในสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓ มีแต่คำบุรุษสรรพนาม เอกพจน์ และพหูพจน์

คำบุรุษสรรพนามทวิพจน์ที่ปรากฏในข้อมูลสมัยสุโขทัย และอยุธยา มี ๒ คำ ได้แก่คำบุรุษสรรพนาม ซา และ เตื่อ ได้เลิกใช้ไปในสมัยรัตนโกสินทร์

๓.๓.๒.๒ ในสมัยสุโขทัย คำบุรุษสรรพนามเอกพจน์และพหูพจน์ ส่วนใหญ่ไม่ใช่คำเดียวกัน

คำบุรุษสรรพนามเอกพจน์ในสมัยสุโขทัย ได้แก่คำบุรุษสรรพนาม กู กูข้า เกลตอ ข้า ข้าพเจ้า ข้าพระเจ้า ข้าพระบาท ข้าพระพุทธรเจ้า ข้าพระองค์ เจ้า คน ท่าน ฐ พระองค์ พระองค์เจ้า พระองค์ท่าน เพื่อน มัน

คำบุรุษสรรพนามพหูพจน์ในสมัยสุโขทัย ได้แก่คำบุรุษสรรพนาม เขา เจ้า ชาวเจ้า คน กู กูข้า กูข้าพเจ้า กูข้าพระเจ้า มัน กู กูชาวเจ้า

คำบุรุษสรรพนามพหูพจน์ที่มี "ทั้งหลาย" เดิมทำยคำบุรุษสรรพนามเอกพจน์ มีเพียงคำเดียว ได้แก่ ชาวเจ้าทั้งหลาย

คำบุรุษสรรพนามที่เป็นไค้ทั้งเอกพจน์และพหูพจน์ มีเพียง ๓ คำ ได้แก่ คำบุรุษสรรพนาม เจ้า คน มัน

ตั้งแต่สมัยอยุธยาตลอดมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓ ไม่มีการ แยกคำบุรุษสรรพนามเป็นเอกพจน์และพหูพจน์เหมือนสมัยสุโขทัย แต่ใช้คำ "ทั้งหลาย" "ทั้งปวง" มาประกอบทำยคำบุรุษสรรพนามเอกพจน์บางคำให้เป็นคำบุรุษสรรพนาม

พหูพจน์ ในบางกรณีก็ใช้คำคำเดียวกันเป็นทั้งบุรุษสรรพนามเอกพจน์และพหูพจน์ แต่จะรู้ว่าเป็นเอกพจน์หรือพหูพจน์ได้โดยดูจากข้อความใกล้เคียง

๓.๓.๓ สถานภาพของบุคคลที่ใช้บุรุษสรรพนาม

พระพุทธเจ้า พระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ และพระภิกษุ จะมีคำบุรุษสรรพนามใช้เป็นพิเศษ ดังนี้

๓.๓.๓.๑ พระพุทธเจ้า

๑) สมัยสุโขทัย มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้กับพระพุทธเจ้าดังนี้
 บุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๑ มี ๑ คำ ไคแก่บุรุษสรรพนาม ข้า บุรุษที่ ๒
 มี ๑ คำ ไคแก่บุรุษสรรพนาม พระองค์เจ้า และบุรุษที่ ๓ มี ๑ คำ ไคแก่บุรุษสรรพนาม
 พระองค์

๒) สมัยอยุธยา

ไม่ปรากฏในข้อมูล

๓) สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓ มีคำบุรุษสรรพนามที่ใช้กับ
 พระพุทธเจ้าดังนี้

บุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๑ มี ๑ คำ ไคแก่บุรุษสรรพนาม ข้าพระองค์
 บุรุษที่ ๒ ที่ใช้แทนพระนามพระพุทธเจ้ามี ๑ คำ ไคแก่บุรุษสรรพนาม พระองค์

๔) สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗

ไม่ปรากฏในข้อมูล

---

* คำบุรุษสรรพนามที่ใช้กับพระพุทธเจ้าส่วนใหญ่จะซ้ำกับคำบุรุษสรรพนาม
 ที่ใช้กับพระมหากษัตริย์

๓.๓.๓.๒ พระมหากษัตริย์

๑) สมัยสุโขทัย

คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๑ ที่พระมหากษัตริย์ใช้แทนพระองค์เอง มี ๑ คำ
ได้แก่บรูษสรรพนาม ฦ คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๑ ที่ใช้กับพระมหากษัตริย์ มี ๕ คำ
ได้แก่บรูษสรรพนาม ชาพระเจา ชาพระบาท ชาพระพุทฺธเจา ชาพระองค์ ฦชาพระเจา

คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๒ ที่ใช้กับพระมหากษัตริย์ มี ๒ คำ ได้แกบรูษ
สรรพนาม พระองค์ พระองค์เจา

คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๓ ที่ใช้แทนพระนามพระมหากษัตริย์มี ๔ คำ
ได้แกบรูษสรรพนาม พระองค์ พระองค์ทาน ทาน ฦ

๒) สมัยอยุธยา

คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๑ ที่พระมหากษัตริย์ใช้แทนพระองค์เอง มี ๑ คำ
ได้แกบรูษสรรพนาม ฦา คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๑ ที่ใช้กับพระมหากษัตริย์ มี
๑ คำ ได้แกบรูษสรรพนาม ชาพระพุทฺธเจา

คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๒ ที่ใช้กับพระมหากษัตริย์ มี ๒ คำได้แกบรูษสรรพนาม
พระองค์ พระองค์ทาน

คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๓ ที่ใช้แทนพระนามพระมหากษัตริย์ มี ๔ คำ
ได้แกบรูษสรรพนาม พระองค์ ลนเกล้า ทาน ฦ

๓) สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓

คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๑ ที่พระมหากษัตริย์ใช้แทนพระองค์เองมี ๑ คำ
ได้แกบรูษสรรพนาม ฦา คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๑ ที่ใช้กับพระมหากษัตริย์มี ๔ คำ
ได้แกบรูษสรรพนาม กระทบมณีน เกลากระทบมณีน ชาพระเจา ชาพระพุทฺธเจา

คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๒ ที่ใช้กับพระมหากษัตริย์มี ๑ คำได้แก
บรูษสรรพนาม พระองค์

คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๓ ที่ใช้แทนพระนามพระมหากษัตริย์มี ๒ คำ
ได้แก่บรูษสรรพนาม ท่าน ฝ่าละอองพระบาท

๔) สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗

คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๑ ที่พระมหากษัตริย์ใช้แทนพระองค์เองมี ๓ คำ
ได้แก่บรูษสรรพนาม ข้า ข้าพเจ้า เรา คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๑ ที่ใช้กับพระมหา
กษัตริย์มี ๓ คำ ได้แก่บรูษสรรพนาม ข้าพระพุทธเจ้า ข้าพระองค์ หม่อมฉัน

คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๒ ที่ใช้กับพระมหากษัตริย์มี ๒ คำ ได้แก่บรูษ
สรรพนาม ไต่ฝ่าละอองธุลีพระบาท พระองค์

คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๓ ที่ใช้แทนพระนามพระมหากษัตริย์มี ๒ คำได้แก่
บรูษสรรพนาม ในหลวง พระองค์

๓.๓.๓.๓ พระราชวงศ์

๑) สมัยสุโขทัย
ไม่ปรากฏในข้อมูล

๒) สมัยอยุธยา
ไม่ปรากฏในข้อมูล

๓) สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓

คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๑ ที่พระราชวงศ์ใช้แทนตนเองกับพระราชวงศ์ด้วยกัน
มี ๑ คำ ได้แก่บรูษสรรพนาม กระหม่อมฉัน

คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๒ ใช้กับพระราชวงศ์ ไม่ปรากฏในข้อมูล

คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๓ ที่ใช้แทนพระราชวงศ์มี ๒ คำ ได้แก่บรูษ
สรรพนาม ลนเกล้าฯ ละอองพระบาท

๔) สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗

คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๑ ที่พระราชวงศ์ใช้แทนตนเองกับพระราชวงศ์ด้วย
กันมี ๓ คำ ได้แก่บรูษสรรพนาม เกลากระหม่อม หม่อม หม่อมฉัน

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๒ ที่ใช้กับพระราชวงศมี ๓ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม
ทาน เชอ ฝ่าพระบาท

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๓ ที่ใช้แทนพระราชวงศมี ๕ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม
เชอ ฝ่าพระบาท เสด็จ หม่อม หม่อมฉัน

๓.๓.๓.๔ พระภิกษุ

๑) สมัยสุโขทัย

ไม่ปรากฏในข้อมูล

๒) สมัยอยุธยา

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๑ ที่พระภิกษุใช้แทนตนเองเมื่อพูดกับฆราวาสมี ๑ คำ
ได้แก่บุรุษสรรพนาม อาตมาภาพ คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๑ ที่ฆราวาสใช้แทนตนเอง
เมื่อพูดกับพระภิกษุมี ๑ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม โยม

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๒ และ ๓ ไม่ปรากฏในข้อมูล

๓) สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๑ ที่พระภิกษุใช้แทนตนเองเมื่อพูดกับฆราวาส
มี ๓ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม รูป อาตมาภาพ และอาตมาภาพ

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๒ ที่ฆราวาสใช้เรียกพระภิกษุมี ๑ คำ ได้แก่
บุรุษสรรพนาม พระคุณเจ้า

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๓ ไม่ปรากฏในข้อมูล

๔) สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๑ ที่พระภิกษุใช้แทนตนเองเมื่อพูดกับฆราวาสมี
๓ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม รูป อาตมา อาตมาภาพ คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๑
ที่ฆราวาสใช้พูดกับพระภิกษุ ไม่ปรากฏในข้อมูล

คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๒ ที่มรวาสไช้เรียกพระภิกษุมี ๒ คำ ไค้แก
บรูษสรรพนาม เจ้าคุณ* พระคุณเจ้า

คำบรูษสรรพนาม บรูษที่ ๓ ไม่ปรากฏในข้อมูล

๓.๓.๔ สัมพันธภาพของบุคคลที่ไช้บรูษสรรพนาม
บุคคลที่ไช้บรูษสรรพนามจะมีสัมพันธภาพต่าง ๆ กัน จึงอาจแบ่งคำบรูษ
สรรพนามตามสัมพันธภาพของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ไค้ดังนี้

๓.๓.๔.๑ ญาติ

๑) สมิยสุโขทัย
ไม่ปรากฏในข้อมูล

๒) สมิยอยุธยา
ไม่ปรากฏในข้อมูล

๓) สมิยรัตนโกสินทรรัชกาลที่ ๑-๓
มี ๑ คำ ไค้แกบรูษสรรพนาม พี่

๔) สมิยรัตนโกสินทรรัชกาลที่ ๔-๗
มี ๑๓ คำ ไค้แกบรูษสรรพนาม แก ข้า เจ้า คินัน นอง ผม พี่ แม่ ลูก
หนู หลาน อีจัน เอ็ง

๓.๓.๔.๒ สามัญภรรยาหรือคูรัก

๑) สมิยสุโขทัย
ไม่ปรากฏในข้อมูล

๒) สมิยอยุธยา
ไม่ปรากฏในข้อมูล

* คำบรูษสรรพนาม "เจ้าคุณ" มีที่ไช้เฉพาะ ไ้เรียกพระภิกษุชั้นพระราชาคณะ

๓) สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓
ไม่ปรากฏในข้อมูล

๔) สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗
มี ๑๐ คำ ไค้แกบุรุษสรรพนาม ไค้ ข้า คุณ เจ้า ฉันทน์ เชอ น้อง นาย พี่ อีฉันทน์
๓.๓.๔.๓ เพื่อน

๑) สมัยสุโขทัย
มี ๑ คำ ไค้แกบุรุษสรรพนาม เกล

๒) สมัยอยุธยา
ไม่ปรากฏในข้อมูล

๓) สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓
ไม่ปรากฏในข้อมูล

๔) สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗
มี ๑๒ คำ ไค้แกบุรุษสรรพนาม กัน เกล อ แก ฉันทน์ ทัว เชอ เพื่อน เรา
ลือ หลอน หมอน อิว

๓.๓.๔.๔ ผู้มีฐานะเสมอกัน*

๑) สมัยสุโขทัย
ไม่ปรากฏในข้อมูล

๒) สมัยอยุธยา
ไม่ปรากฏในข้อมูล

๓) สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓
มี ๒ คำ ไค้แกบุรุษสรรพนาม คีฉันทน์ เรา

* "ผู้มีฐานะเสมอกัน" หมายถึงผู้ที่รู้จักกันตามธรรมดา ไม่มีความสนิทสนม
กันเพื่อน และไม่รวมสามีภรรยาหรือคู่รัก

๔) สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗

มี ๔ คำ ได้แก่ บุษสรพนาม ข่า คุณ คีฉัน คีฉัน ผม มิ่ง ล้อ อัว

๓.๓.๔.๕ ผู้มีฐานะต่างกัน

ก. ผู้น้อยกับผู้ใหญ่

๑) สมัยสุโขทัย

คำบุษสรพนาม บุษที่ ๑ ที่ผู้น้อยใช้เมื่อพูดกับผู้ใหญ่มี ๔ คำ ได้แก่ บุษสรพนาม ขา ขาพะจา กู กูซา

คำบุษสรพนาม บุษที่ ๒,๓ ที่ผู้น้อยใช้แทนผู้ใหญ่มี ๑ คำ ได้แก่ บุษสรพนาม ทาน

๒) สมัยอยุธยา

คำบุษสรพนาม บุษที่ ๑ ที่ผู้น้อยใช้เมื่อพูดกับผู้ใหญ่มี ๔ คำ ได้แก่ บุษสรพนาม ขาา ขาาา ขาพะจา ขาพะระจา

คำบุษสรพนาม บุษที่ ๒,๓ ที่ผู้น้อยใช้แทนผู้ใหญ่มี ๑ คำ ได้แก่ บุษสรพนาม ทาน

๓) สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓

คำบุษสรพนาม บุษที่ ๑ ที่ผู้น้อยใช้เพื่อพูดกับผู้ใหญ่มี ๒ คำ ได้แก่ บุษสรพนาม ขาจา ขาพะจา

คำบุษสรพนาม บุษที่ ๒,๓ ที่ผู้น้อยใช้แทนผู้ใหญ่มี ๑ คำ ได้แก่ บุษสรพนาม ทาน

๔) สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗

คำบุษสรพนาม บุษที่ ๑ ที่ผู้น้อยใช้เมื่อพูดกับผู้ใหญ่มี ๑๖ คำ ได้แก่ บุษสรพนาม กระผม เกลา เกลากระผม เกลาผม ขาจา ฉัน คีฉัน คีฉัน ไคเท่า ทาน บาว ผม หนู หลาน อีฉัน อีฉัน

* ผู้ใหญ่ในที่นี้ไม่รวมถึงพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ซึ่งจะมีบุษสรพนามใช้โดยเฉพาะ

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๒ ที่ผู้น้อยใช้แทนผู้ใหญ่มี ๓ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม
คุณนาย ไต่เต่า ทาน

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๓ ที่ผู้น้อยใช้เมื่อกล่าวถึงผู้ใหญ่มี ๑ คำ ได้แก่
บุรุษสรรพนาม ทาน

ข. ผู้ใหญ่กับผู้น้อย

๑) สมัยสุโขทัย

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๑ ที่ผู้ใหญ่ใช้เมื่อพูดกับผู้น้อยมี ๒ คำ ได้แก่
บุรุษสรรพนาม กู เรา

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๒ ที่ผู้ใหญ่ใช้เรียกผู้น้อยมี ๕ คำ ได้แก่บุรุษ
สรรพนาม เจา ชาวเจา ทาน มิ่ง สู้

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๓ ที่ผู้ใหญ่ใช้กล่าวถึงผู้น้อยมี ๑ คำ ได้แก่บุรุษ
สรรพนาม ชาวเจา

๒) สมัยอยุธยา

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๑ ที่ผู้ใหญ่ใช้เมื่อพูดกับผู้น้อยมี ๑ คำ ได้แก่บุรุษ
สรรพนาม เรา

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๒ ที่ผู้ใหญ่ใช้เรียกผู้น้อยมี ๓ คำ ได้แก่บุรุษสรรพนาม
ชาวเจา ทัว มิ่ง

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๓ ที่ผู้ใหญ่ใช้กล่าวถึงผู้น้อยมี ๑ คำ ได้แก่บุรุษ
สรรพนาม มัน

๓) สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๑ ที่ผู้ใหญ่ใช้เมื่อพูดกับผู้น้อยมี ๓ คำ ได้แก่บุรุษ
สรรพนาม ข้า ชาวเจา ชาวปะเจา

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๒ ที่ผู้ใหญ่ใช้เรียกผู้น้อยมี ๑ คำ ได้แก่บุรุษ
สรรพนาม มิ่ง

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๓ ที่ผู้ใหญ่ใช้เมื่อกล่าวถึงผู้น้อยมี ๑ คำ ได้แก่
บุรุษสรรพนาม มัน

๔) สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๑ ที่ผู้ใหญ่ใช้เมื่อพูดกับผู้น้อยมี ๒ คำ ได้แก่
บุรุษสรรพนาม กัน กู ข้า ข้าพเจ้า ฉัน เรา

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๒ ที่ผู้ใหญ่ใช้เรียกผู้น้อยมี ๑๒ คำ ได้แก่ เกลอ
แก เจ้า เธอ นาย พ่อ เพื่อน มิ่ง สู้ หลอน หลาน เอ็ง

คำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ ๓ ที่ผู้ใหญ่ใช้เมื่อกล่าวถึงผู้น้อยมี ๒ คำ ได้แก่
บุรุษสรรพนาม เขา มัน

จะเห็นว่า ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔-๗ การใช้
คำบุรุษสรรพนามจะแตกต่างกันไปตามบุรุษ พจน์ สถานภาพ และสัมพันธภาพของบุคคล
เมื่อเปรียบเทียบคำบุรุษสรรพนามในสมัยต่าง ๆ ทุกสมัยมีคำบุรุษสรรพนาม ๓ บุรุษ
ไต่กันบุรุษที่ ๑ บุรุษที่ ๒ และบุรุษที่ ๓ ทุกสมัยมีคำบุรุษสรรพนามเอกพจน์และพหูพจน์
แต่สมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยาเท่านั้นที่มีคำบุรุษสรรพนามทวิพจน์ด้วย ทุกสมัยมีคำบุรุษ
สรรพนามที่ใช้สำหรับพระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ และ พระภิกษุ แต่ละสมัยใช้
คำบุรุษสรรพนามแตกต่างกันเมื่อสัมพันธภาพของบุคคลแตกต่างกัน.